

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 12 september 2005

T 4136-03

KLAGANDE

Frasses Bar i Luleå Aktiebolag, 556283-8200

Dundervägen 12

951 48 Luleå

Ombud: Advokat EW

MOTPART

MAX Hamburgerrestauranger Aktiebolag, 556188-7562

Box 814

971 25 Luleå

Ombud: Advokat AO

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Övre Norrlands dom den 2 oktober 2003 i mål T 96-00

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att Frasses Bar i Luleå Aktiebolag ådragit sig skadeståndsskyldighet på grundval av de sakförhållanden som fastslagits i hovrättens domskäl.

Högsta domstolen meddelar inte prövningstillstånd beträffande de i målet vilandeförklarade delarna. Hovrättens dom står därmed fast.

Högsta domstolen förpliktar Frasses Bar i Luleå Aktiebolag att ersätta MAX Hamburgerrestauranger Aktiebolags rättegångskostnader i Högsta domstolen med etthundraåttiotretusen (183.000) kr, varav 99.000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

Vad hovrätten förordnat om sekretess skall bestå.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

Frasses Bar i Luleå Aktiebolag (Frasses) har yrkat att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, fastställer tingsrättens dom, att Frasses skall befrias från skyldigheten att ersätta MAX Hamburgerrestauranger Aktiebolag (Max) för rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten samt att Max skall förpliktas ersätta Frasses för rättegångskostnader där.

Max har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har den 3 maj 2004 meddelat prövningstillstånd i frågan om Frasses ådragit sig skadeståndsskyldighet på grundval av de sakförhållanden som fastslagits i hovrättens domskäl. Frågan om meddelande av prövningstillstånd i målet i övrigt har förklarats vilande.

DOMSKÄL

I målet aktualiseras i första hand frågan huruvida Frasses kan åläggas att betala skadestånd till Max för ren förmögenhetsskada, när parterna inte har stått i avtalsförhållande till varandra och skadan inte har orsakats genom brott.

I 2 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207), tidigare 2 kap. 4 § samma lag, föreskrivs att den som vållar ren förmögenhetsskada genom brott skall ersätta skadan. Bestämmelser om skadestånd för ren förmögenhetsskada

som inte orsakats genom brott finns i 3 kap. 2 och 3 §§ skadeståndslagen, som handlar om det allmännas skadeståndsansvar, samt i lagar för särskilda rättsområden, t.ex. immaterialrätten, konkurrensrätten och miljörätten. Vidare gäller ett vidsträckt ansvar för ren förmögenhetsskada i avtalsförhållanden.

Bestämmelsen i 2 kap. 2 § skadeståndslagen är inte avsedd att tolkas motsatsvis så att det inte skulle vara möjligt att ålägga skadestånd för ren förmögenhetsskada utanför de lagreglerade områdena, om skadan inte orsakats genom brott eller uppkommit i ett avtalsförhållande. I motiven till skadeståndslagen sägs tvärtom att lagstiftningen inte är avsedd att utgöra hinder för en rättsutveckling genom praxis i riktning mot ett vidgat ansvar för ren förmögenhetsskada (se prop. 1972:5 s. 568).

I rättspraxis har också skadeståndsansvar ålagts utanför de lagreglerade områdena i vissa fall där ren förmögenhetsskada har orsakats i utomobligatoriska förhållanden på annat sätt än genom brott. Redan i tiden före skadeståndslagen förekom ett par fall där Högsta domstolen ålade en tredje man att ersätta skada som drabbat en avtalspart till följd av den andra avtalspartens åtgärder i samförstånd med tredje mannen (se NJA 1928 s. 621 och NJA 1943 s. 370; jämför dock på arbetsrättens område NJA 1925 s. 85 och NJA 1935 s. 300). Från senare tid kan nämnas ett fall där den som av oaktsamhet lämnat felaktiga uppgifter i värderingsintyg beträffande fast egendom har befunnits skadeståndsskyldig mot annan än uppdragsgivaren (se NJA 1987 s. 692, jfr NJA 2001 s. 878) samt ett fall där en konkursförvaltare har ansetts skadeståndsskyldig för ren förmögenhetsskada som han genom vårdslös förvaltningsåtgärd åsamkat tredje man (se NJA 1996 s. 700).

I litteraturen finns förespråkare för ett utvidgat skadeståndsansvar för ren förmögenhetsskada i utomobligatoriska förhållanden (se särskilt Kleineman, *Ren förmögenhetsskada*, 1987). Bl.a. har i anslutning till 1928 års rättsfall utvecklats tankar om att en tredje man skulle kunna bli skadeståndsskyldig, om han på ett utpräglat illojalt sätt ingriper i ett avtalsförhållande och medverkar till att den ena avtalsparten begår avtalsbrott till skada för motparten. Därvid har framhållits å ena sidan att det i det ekonomiska livet, som bygger på fri konkurrens, måste vara tillåtet att företag vidtar åtgärder som medför ekonomisk skada för andra företag, men å andra sidan att inte alla medel kan vara tillåtna för att hävda sig i konkurrensen med andra företag. (Se Karlgren, *Kollegium i allm. obligationsrätt*, 1959 s. 13 och 15, Karlgrens utveckling av sin mening i *NJA* 1949 s. 645, Bernitz, *Otillbörlig konkurrens mellan näringsidkare*, 1993 s. 214 ff. samt Gorton och Sjöman i *Juridisk Tidskrift* 2002–03 s. 504 ff.)

I många utländska rättsystem finns regler om skadeståndsansvar för den som otillbörligen ingriper i andras avtalsförhållande och därvid orsakar ren förmögenhetsskada för den ena avtalsparten (se t.ex. Christian von Bar, *The Common European Law of Torts*, vol. 1, (1998) 2003 s. 39 ff. och 324 ff., Koziol (ed), *Unification of Tort Law: Wrongfulness*, 1998, case 2, Lord Wedderburn i *Clerk & Lindsell on Torts*, 18 uppl., 2000 s. 1255 ff., Gomard, *Forholdet mellem Erstatningsregler i og uden for Kontraktsforhold*, 1958 s. 56 ff., Saxén, *Skadeståndsrätt*, 1975 s. 74 ff. och Hagstrøm, *Obligasjonsrett*, 2003 s. 816 ff.).

I svensk rätt gäller som utgångspunkt att en avtalspart som drabbas av skada till följd av motpartens avtalsbrott har att vända sig till motparten för att få

ersättning för sin skada. Detta hindrar inte att det även enligt svensk rätt, åtminstone i särskilt allvarliga fall, bör föreligga skadeståndsansvar för en tredje man som på ett kvalificerat otillbörligt sätt ingriper i andras avtalsförhållanden, så att den ena avtalsparten vidtar avtalsstridiga åtgärder till skada för den andra avtalsparten.

I förevarande fall har Max träffat ett avtal med Norrtraship Aktiebolag, som sedermera ändrat firmanamn till Lotsbåten i Luleå Aktiebolag (Lotsbåten), angående övertagande av Max hyresrätt till en lokal. Max hade bedrivit hamburgerrestaurang i lokalen. Enligt avtalet fick Lotsbåten inte överlåta eller upplåta hyresrätten i andra hand utan att Max dessförinnan beretts tillfälle att på vissa villkor återförvärva den. Vidare föreskrevs i avtalet att, om hyresrätten sades upp av Lotsbåten eller upphörde på grund av uppsägning från hyresvärdens sida, Max skulle vara berättigat att återförvärva den på vissa villkor.

Följande sakförhållanden får anses ha fastslagits i hovrättens domskäl.

Max och Lotsbåtens gemensamma avsikt med avtalet var att hyresrätten till lokalen skulle överlåtas till Lotsbåten, vilket också skedde. Max kunde under inga omständigheter tänka sig att avhända sig hyresrätten till lokalen till någon som avsåg att bedriva konkurrerande verksamhet däri och då särskilt under den tid som Max avsåg att slussa över kunderna till sin nya lokal. Lotsbåten var införstått med detta och avtalet mellan Max och Lotsbåten utformades mot den bakgrunden. Frasses hade redan före avtalets ingående intresse av att hyra lokalen. Frasses hade synpunkter på utformningen av avtalet mellan Max och Lotsbåten. Huvuddelen av aktierna i Lotsbåten överläts – utan Max vetskap – till Frasses redan innan avtalet

hade ingåtts. Frasses hade således ett bestämmande inflytande över Lotsbåten när avtalet mellan Max och Lotsbåten träffades. Lotsbåten handlade redan vid avtalets träffande i syfte att bereda Frasses möjlighet att öppna en med Max konkurrerande verksamhet i lokalen. Frasses agerade i samförstånd med Lotsbåten i syfte att få kontroll över lokalen.

Lotsbåtens/Frases etablering i lokalen har inneburit vinning för dessa två bolag. Max har till följd av Lotsbåtens etablering i lokalen vållats ren förmögenhetsskada i form av omsättningsbortfall. Frasses måste ha insett att etableringen i lokalen skulle förorsaka Max sådan skada.

Enligt hovrättens domskäl är det vidare ostridigt att Lotsbåten endast några månader efter avtalets undertecknande började driva hamburgerrestaurang i lokalen under Frasses varukännetecken.

I en mellan- och deldom den 21 december 1992 förklarade Luleå tingsrätt avtalet mellan Max och Lotsbåten ogiltigt på den grunden att Lotsbåtens företrädare hade förfarit svikligt vid avtalets ingående. Hovrätten för Övre Norrland fastställde tingsrättens domslut i en dom den 4 maj 1994.

De sakförhållanden som hovrätten har funnit utredda i målet innebär att Frasses har handlat i samförstånd med Lotsbåten när Max svikligen har förletts till att ingå ett avtal som Max inte skulle ha ingått om Max känt till Lotsbåtens och Frasses avsikter. Sveket har fullföljts genom åtgärder i strid med villkoren i avtalet som har lett till att Frasses har kommit över Max lokal och kunnat driva en hamburgerrestaurang där till skada för Max. Det har inte kommit fram någonting i målet som talar för att konkurrensrättsliga hänsyn skulle göra Frasses handlande försvarligt. Tvärtom framstår detta som kvalificerat otillbörligt; som hovrätten har uttalat utgör Frasses

handlande ett tydligt avsteg från vad som måste krävas av en kommersiell aktör. Fallet är så allvarligt att Frasses bör åläggas att ersätta Max för den skada som handlandet har orsakat Max.

På grund av det anförda skall den fråga som har angivits i beslutet om prövningstillstånd besvaras jakande. Skäl saknas att meddela prövningstillstånd beträffande återstående delar av målet.

Vid denna utgång skall Frasses ersätta Max rättegångskostnader i Högsta domstolen. Den begärda ersättningen är skälig.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit: justitieråden Munck, Lennander, Blomstrand
(referent), Nyström och Virdesten
Föredragande revisionssekreterare: Börjesson